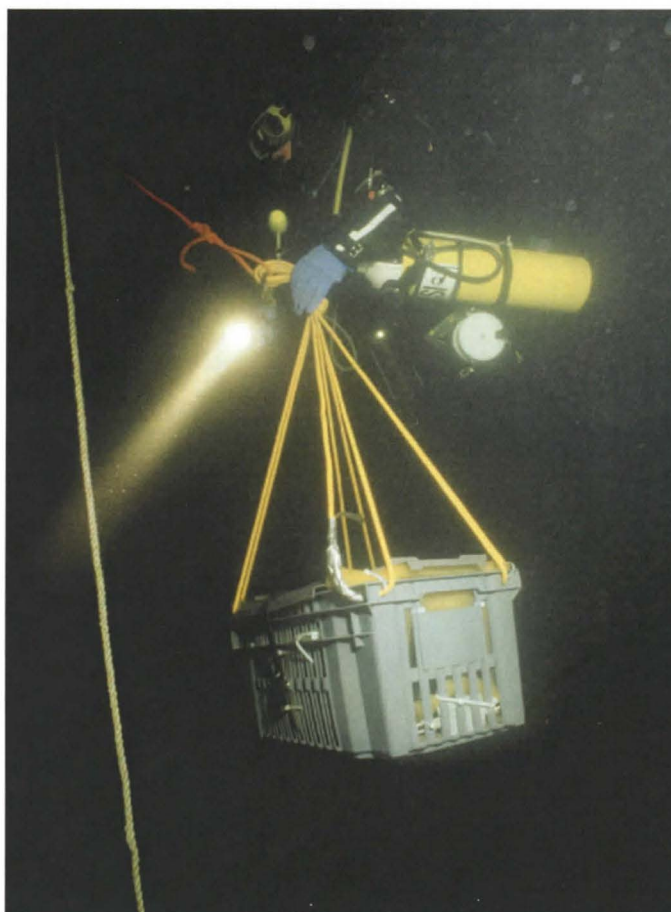

Tutkimusluvan nro: 48/307/1998

TIISKERIN TYKKIHYLKY

RAPORTTI SYKSYN 2000 TUTKIMUSSUKELLUKSISTA

Johdanto

Tämä raportti on yhteenveto Tiiskerin tutkimusleiriltä 25-27.8 2000 ja sen tarkoituksena on täydentää aikaisemmin Merimuseolle jätetyt tutkimustulokset (Raportti kesän 1999 tutkimussukelluksista). Leirin tukialuksena oli M/S Teredo.

Leiriin osallistuivat:

Kai Jahnesson	Kippari	Sten Stockmann	Sukeltaja
Kalle Salonen		Reima Rätty	Sukeltaja , VA-video
Pekka Paanasalo	Konemies	Jorma Manninen	Sukeltaja, valomies
Matias Laitinen	Tutkija	Roope Flinkman	Sukeltaja, VA-video
Minna Koivikko	Tutkija	Teppo Kurki	Sukeltaja, VA-still kamera
Ulla Klemelä	Konservaattori	Jouni Polkko	Sukeltaja, VA-still kamera
		Timo Niemi	Sukeltaja

Leirin aikana suoritettiin 10 sukellusta.

Nro	Pvm	Pari	Tehtävä
1	25.8.2000	Stockmann, Kurki	Kiinnittyminen
2	26.8.2000	Rätty, Manninen	Video: Tyyrpuurin laita, perä ennen nostoa
3	26.8.2000	Flinkman, Niemi	Video: Tyyrpuurin laita, perä ennen nostoa
4	26.8.2000	Stockmann, Kurki, Polkko	Nosto (Polkko foto)
5	26.8.2000	Flinkman, Niemi	Video: Keula, Paapuurin laita
6	26.8.2000	Polkko, Manninen	Kuvaaminen: Perä noston jälkeen
7	26.8.2000	Stockmann, Kurki	Rustiraudat, lasti
8	27.8.2000	Flinkman, Niemi	Video: Rustiraudat, perä noston jälkeen
9	27.8.2000	Stockmann, Kurki	Kuvaaminen: Lasti
10	27.8.2000	Polkko, Manninen	Hylkykierros

Leirin tavoitteet

Tutkimusleirin tavoitteena oli:

1. Hyllyn videokuvaaminen
2. Hyllyn alustyyppin määrittäminen (mastot, rustiraudat)
3. Posliinilautasen ja -mukin pelastus laivan perästä

Leirille asetetut tavoitteet täyttyivät. Videomateriaalia saatiin n. 60min, alustyyppistä saatiin uutta tietoa, ja nosto-operaatio sujui onnistuneesti.

Nosto-operaatio

Nostettavat esineet sijaitsivat laivan peräosassa, laivan vasemmalla puolella. Viereinen kuva 1 on otettu romahtaneen peräpeilin alta, ja näyttää esineiden yleis-alueen.

Niin kuin kuvassa 2 näkyy, nurkassa lähellä reunaa sijaitsi lautaspino ja muki. Kaareva puupala mukin päällä voisi olla osa laivan ruorirattaasta.

Viereinen kuva 2 näyttää tilanteen noston jälkeen kun muki ja päällimmäinen lautanen on nostettu.

Kuva 1: Nostettavien esineiden sijainti

Kuva 2: Esineet ennen nostoa

Kuva 3: Esineet noston jälkeen

Noston suorittivat Teppo Kurki ja Sten Stockmann. Esineet pakattiin museon pehmustettuun nostolaatikkoon, samanlaiseen jota käytettiin mm. St. Michael leirillä 1998 (Kuva 4).

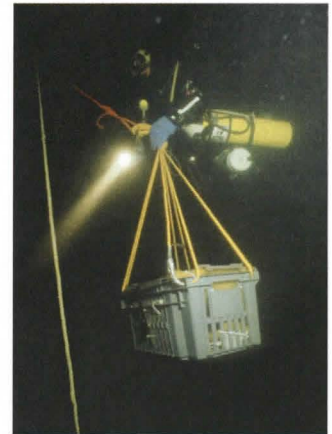
Nostetut esineet

Heikki Hytösen 30.8.2000 laatiman arvion mukaan astiat ovat ns. "cream-ware" posliinia eli "flintgoods" eli PIIPOSLIINIA, joka poikkeaa fajanssista. Kyseinen posliinityyppi on keksitty 1760-luvulla. Piiposliinista tuli muotitavaraa kun Englannin kuningatar Charlotte tilasi astiaston, jolloin sitä kutsuttiin myös Queen's Wareksi. Sekoitesuhde oli salainen ja levisi yleisemmin Eurooppaan vasta 1830-luvulla. Massaseoksessa on piitä, kvartssia ja luutuhkaa ja lopputulos on kestävämpää kuin fajanssi.

Tuopin kuva on Hytösen mukaan kopioitu grafiikasta. Se on painokoriste, joka on valmistettu ensin kaivertamalla kuva kupariin, sen jälkeen painettu värin kanssa paperiin, joka on siirretty kovan keramiikan pinnalle ennen lasitusta. Tässä yksilössä kuva näyttää kuitenkin olevan painettu lasituksen päälle (kuva 5).

Tuopin kahvan lehtikanta (kuva 6) on tyypillinen englantilainen 1700-luvun lopun koriste, mm. LEEDS:ssä valmistettu (vastaavanlainen kahva tuopista, joka on ajoitettu vuosiin 1775-1780 kuva kirjassa Wedgwood I; Reilly.) eli kyseessä voi olla joko LEEDS tai WEDGWOOD tehtaan valmiste. Koriste liittyy uusklassismiin 1700-luvulla (alkaa 1769).

Lautasen lehtikuvio on myös uusklassismin tyylinen, leima englantilainen, mahdollisesti SPODE tehtaan valmistama (kuva 7).

Kuva 4: Nosto

Kuva 5: Nostettu muki edestä

Kuva 6: Mukin kahva

Kuva 7: Nostettu lautanen

The Triumph of Baccus and Ariadne

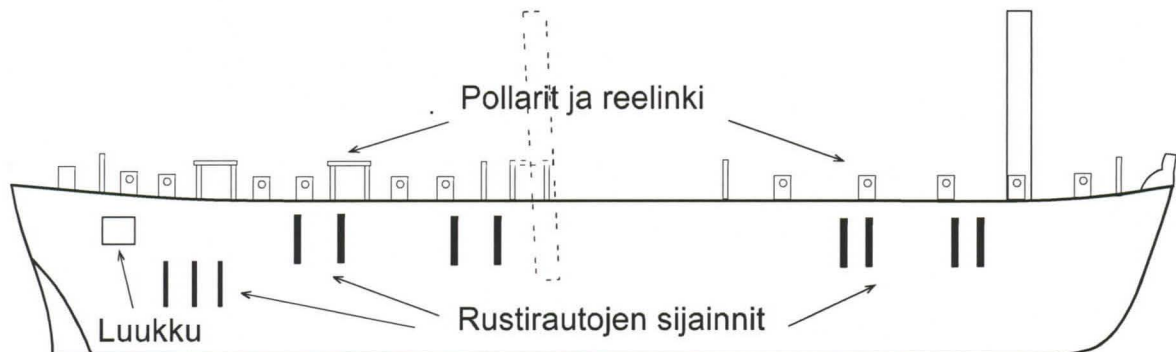
Nostetun mukin koriste (kuva 8) liittyy kreikkalaiseen mytologiaan. Tarinan mukaan Minoksen tytär, kaunis Ariadne jätettiin yksin Naxoksen saarelle. Rakkauden jumalatar Afrodite (Venus) tunsu sääliä häntä kohtaan ja lupasi hänelle kuolemattoman rakastajan. Kuinka ollakaan saari oli Baccuksen lempisaari ja siellä vieraillessaan hän löysi Aridanen ja otti hänet vaimokseen. Häälahjaksi hän antoi vaimolleen kauniin jalokivillä koristetun kruunun. Kun Ariadne sittemmin kuoli (pelkkä kuolevainen kun oli) Baccus heitti kruunun taivasiin, ja sen jalokivet muodostivat Pohjolan Kruunun (Corona Borealis) tähtikuvion.

Kuva 8: The Triumph of Baccus and Ariadne

Rustirautojen ja mastojen sijainnit

Keulamasto on edelleen pystyssä joskin poikki. Keskilaivassa sijaitsee mastonreikä, n. 15,5 m keulasta (kuvat 9 ja 12). Videokuvamateriaalin ja sukeltajien huomioiden mukaan rustiraudat esiintyvät selvästi kahdessa ryhmässä kuvan X esittämällä paikoilla. Selkeitä, isoja rustirautojen jäännöksiä on 8 kappaletta, 4 keulassa ja 4 perässä. Perässä on lisäksi kolmen pienemmän rustiraudan jäännökset. Laivan perässä on myös pieni luukku (kuva 10). Laivan reunaa ympäröi lukuisat pollarit ja "tykkiportit"/reelingin osat joita on valokuvattu v. 1999 tutkimusraportissa. Kuvassa 9 näkyy laivan styyrpuurin puoleiset pollarit ja niiden sijainnit.

Kuva 9: Rustirautojen ja pollareiden sijainnit

Kuva 10: Hyllyn perässä oleva luukku

Kuva 11: Rustiraudan jäännökset

Kuva 12: Keskilaivan mastonreikä

Aluksen identiteetti

Vaikka alusta ei toistaiseksi ole pystytty positiivisesti identifioimaan, se on melko suurella todennäköisyydellä englantilainen brigantiinilaiva "The Brothers" joka upposi matkalla Pietarista Belfastiin 19 elokuuta 1786. Tätä väitettä puoltaa että:

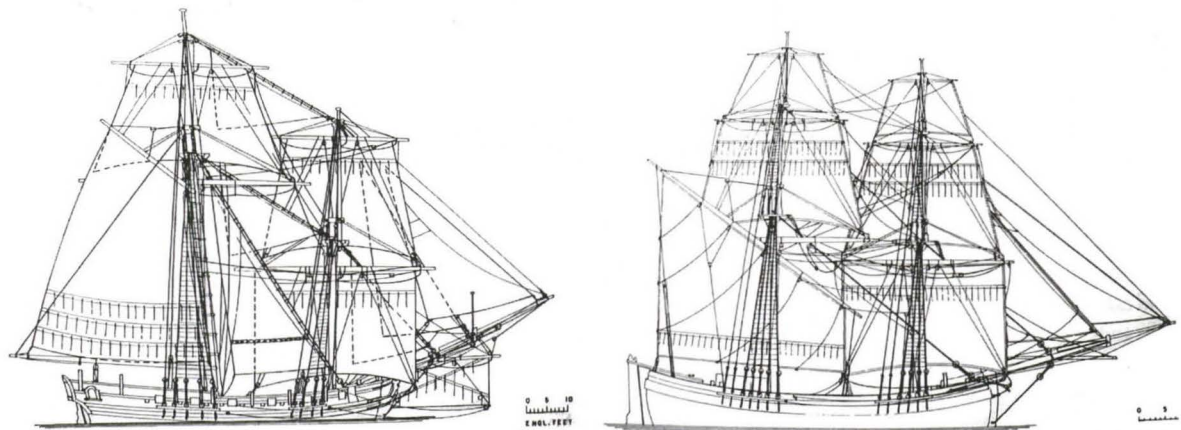
1. Uppoamispaikka täsmää tarkasti (Meriselityksen mukaan Orrengrundiin matkaa 2 leagueta, Loviisaan 5.5 leagueta)
2. Mitään ei ole ilmennyt joka todistaisi ettei ko. laiva voisi olla brigantiini (vrt. mastonreiät, rustiraudat)
3. Nostetun mukin englanninkielinen teksti ja ajoitus viittaa Englantilaiseen laivaan.
4. Muut alueella uponneet englantilaiset laivat ovat arkistotietojen mukaan joko tuhoutuneet täysin tai nostettu.

Brigantiinilaiva "The Brothers"

Loviisan raastuvanoikeuden 25.8.1786 päivätyn pöytäkirjan meriselityksen (Kansalisarkisto ES 1339/M33) mukaan kapteeni Georg Burrin päälliköimä brigantiini The Brothers upposi Loviisan ulkosaaristossa 19.8.1786. Laiva oli matkalla Pietarista Dubliiniin lastina mm. rautaa, pellavaa ja puutavaraa. Hyväkuntoinen 300 lästin alus oli kuuden hengen miehistönsä kanssa lähtenyt Cronstadista 18. päivä kello 5 aamusta. Suursaaren pohjoiskärki ohitettiin kello 23. Yöllä kello 2 alus osui 15 jalan syvyydessä olleeseen kariin ja yritettiin irrottaa varppaamalla. Kun laiva oli ottanut 12 jalkaa vettä sisään miehistö siirtyi veneellä Orrengrundiin, johon oli matkaa haaksirikkipaikalta noin 2 leagueta (6nm). Loviisaan oli kapteenin lausunnon mukaan matkaa 5.5 leagueta (16.5 nm).

Norra Dykerikompanietsin arkistotietojen mukaan (Krigsarkivet, Tukholma) suurin osa lastista pelastettiin ja vietiin Loviisaan.

Kuva 13 esittävät 1700-luvun brigantiinilaivoja.

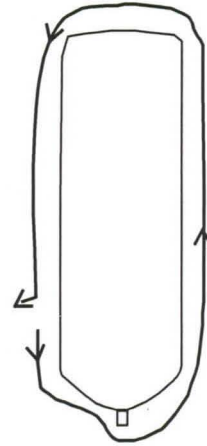

Kuva 13: 1700-luvun brigantiinilaivoja

Videokuvaukset (LIITE: VHS VIDEO - Tiiskerin tutkimussukellukset 2000)

Video: Juha Flinkman. Leikkaus & kommentointi Sten Stockmann.
Ajat kasetin alusta.

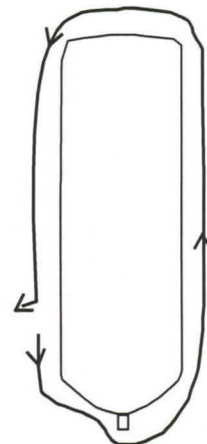
<i>Aika</i>	<i>Huomio</i>
0:00:12	Sukellus 1: Tyyrpuurin laita, perä ennen nostoa
0:00:15	Laskeutuminen, sukeltaja Timo Niemi
0:00:23	Kiinnitys keulapollariin
0:00:50	Ajo styyrpuurin reelinkää pitkin
0:01:45	Vedenpoistoputki eli "spykatti"
0:02:02	Tykkiportti/reelinki
0:02:27	Toinen Tykkiportti/reelinki
0:03:35	Tykkiportin mitattu korkeus 80cm
0:04:45	Kolmas Tykkiportti/reelinki
0:06:00	Peräpeili
0:06:42	Troolia perässä
0:07:20	Pulloja perässä
0:07:35	Peräranka
0:08:10	Peräsin, irti peräsimestä
0:08:30	Peräsimen mittasuhteet
0:09:12	Rikkoutuneita laatikoita
0:09:30	Lautaset + muki ennen nostoa
0:10:10	Pyöreä pullo
0:10:20	Rikkoutuneita laatikoita
0:10:50	Lautaset + muki (mitta)
0:11:30	Peräpeilin kiinnitysreiät
0:13:00	Perän kesiosa, troolia
0:14:00	Pumppuputket + mitta (korkeus 120cm)
0:16:00	Sukeltaja Niemi dekossa
0:18:35	Pinnalle, rasvatyyni, kumivene, T. Kurki, M. Laitinen

Ajo: Sukellus 1

0:18:56	Pintatoimintaa noston jälkeen
0:19:00	Nostolaatikon avaus noston jälkeen
0:19:40	Nostettu muki
0:20:00	Nostettu lautanen
0:20:20	Muki + huumoria
0:22:20	Esineiden puhdistaminen
0:23:30	Mukin puhdistaminen
0:24:40	Muki lähikuva
0:24:55	Triumph of Baccus

0:25:00	Sukellus 2: Keula, paapuurin laita
0:25:10	Keulaan ajo tyyrpuurin puolella
0:26:10	Laskeutuminen keularankaa pitkin
0:28:00	Syvyysmerkinnät keularangassa (XII, XI, X...)
0:29:40	Troolia keulassa paapuurin puolella
0:31:10	Ajo paapuurin laita
0:31:55	Puomi jossa pylpyrä
0:32:30	Tykki I, ylösalaisin
0:32:55	Lähikuva tykkilavetin pyörästä
0:32:30	Tykki II, oikeinpäin
0:35:20	Ruoriratas
0:36:20	Tykki III, laidasta läpi
0:37:44	Peräsinpinna
0:38:50	Ajo tyyrpuurin laitaa pitkin

Ajo: Sukellus 2

0:39:50

Sukellus 3: Rustiraudat, tyyrpuurin puoli, tilanne noston jälkeen

0:40:00

Keularanka

0:40:40

Keulaportti (tyyrpuuri)

0:41:40

Ajo vyötelankkua pitkin perään

0:46:30

Luukku perässä tyyrpuurin puolella

0:47:30

Peräpeili

0:48:00

Pulloja perässä

0:49:10

Peräsimen kiinnitysraudat

0:51:00

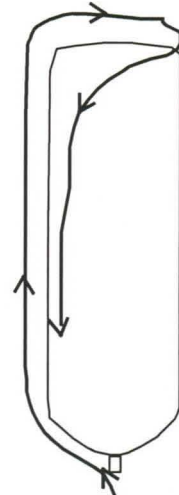
Lautaset noston jälkeen

0:51:50

Peräsin, ajo keulaan

0:54:50

Sukeltajia dekossa

Ajo: Sukellus 3